

Ötven éves a Marosvásárhelyi Gyógyszerészeti Kar

Dr. Péter H. Mária

Marosvásárhelyen 50 éve folyik egyetemi szinten gyógyszerészképzés. E fél évszázad elteltével az itt folyó magyar nyelvű oktatást szeretnénk bemutatni, felidézve a múlt küzdelmeit, megemlékezve elődeinkről. Az eltelt 50 esztendő történelmileg nem nagy idő, de elég hosszú ahhoz, hogy három nemzedék életét, sorsát egybe fogja: az első az alapító nemzedék, melynek tagjai az akkori kisváros körülményei közt létrehozták azt az alapot, ami biztosította az 50 éves működést; a második nemzedék tagjai a mai 65–70 évesek, akik már ebben az intézményben nyertek kiképzést és az egyetem padjait elhagyva azonnal bekapcsolódtak az oktatásba, betöltötték az üres helyeket és továbbvitték az alapítók szellemiségét, igényességét, iskolát teremtve Marosvásárhelyen a háború utáni erdélyi magyar nyelvű gyógyszerészképzés otthonában; a harmadik nemzedéké a mai fiatal magyar oktatóké, akik főleg az 1989-es változást követően vették át a stafétabotot s bár még pályájuk kezdetén vannak, de a marosvásárhelyi iskola szellemét továbbvívve biztosíthatják további fennmaradásunkat. A marosvásárhelyi gyógyszerészképzést kezdetől fogva a messzemenő szakmai és etikai igényesség, gyakorlati beállítottság jellemezte.

Történelmi előzmények

Erdélyben magyar nyelvű egyetemi gyógyszerészképzés 1872. és 1919. között Kolozsváron volt, Magyarországon második magyar egyetemének, a Ferencz József Tudományegyetemnek a keretében. Az 1919. utáni hatalomváltás miatt az egyetem előbb Budapestre, majd Szegedre költözött. Ekkor Kolozsváron román tannyelvű gyógyszerészképzés indult az akkor létesített I. Ferdinánd Egyetemen 1934-ig, amikortól Romániában csak Bukarestben folyt gyógyszerész képzés. 1940–1944 között Észak-Erdélynek Magyarországhoz való visszacsatolása után a visszatért egyetem keretében, ismét beindult a gyógyszerészképzés Kolozsváron, magyar nyelven. Az 1945. évi újabb hatalom- és rendszerváltás után, bár Kolozsváron megalakult az Állami Magyar Tannyelvű (később Bolyai nevét viselő) Egyetem, ennek Orvosi Karát Marosvásárhelyre költöztették, aminek következtében lehetetlenné vált a magyar nyelvű gyógyszerészképzés, hisz a Természettudományi Kar továbbra is Kolozsváron maradt.

A marosvásárhelyi gyógyszerészképzés ötven éve

Az 1948 júniusában megalkotott tanügyi reform alapján létrejött Marosvásárhelyen a magyar tannyelvű Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet (OGYI). A Közoktatástügyi Minisztérium 1948. október 26-i 175. számú rendelete értelmében a Gyógyszerészeti Kar (GYK) receptúrai tagozat-

tal, négy éves tanulmányi idővel indult be Marosvásárhelyen az OGYI keretében. Ezt a dátumot tekinthetjük a marosvásárhelyi GYK megalakulásának. Az 1961/62-es tanévig az oktatás magyar nyelven folyt. Ekkor vált kétnyelvűvé olyan értelemben, hogy az előadásokat párhuzamosan román és magyar nyelven tartották, a gyakorlati oktatás pedig kizárólag román nyelvű lett. A hallgatóknak lehetőségük volt az előadások nyelvét megválasztani. Ettől kezdve az intézményen belül minden egyéb tevékenység, tanszéki ülések, szakmai, oktatói megbeszélések, tudományos dolgozatok bemutatása, államvizsga, versenyvizsgák kizárólagos nyelve a román. Sajnos nem szerveződött egy-egy párhuzamos román és magyar nyelvű tagozat, ami elkerülhetővé tette volna – törvényes keretet biztosítva – a magyar nyelvű oktatás fokozatos elsorvasztását.

1986-ban drámai esemény következett be az egész GYK életében. A legfelső állami- és pártszervek utasítására beindult a kar felszámolása, ami valószínűleg az egész marosvásárhelyi orvos- és gyógyszerészképzés fokozatos megszüntetését célozhatta. 1986-tól kezdődően nem szerveztek több felvételi vizsgát, csak a meglévő évfolyamok folytatták tanulmányaikat. Ennek következtében mind a tanszemélyzet, mind a hallgatók számának csökkenése miatt megszűnt az önálló Gyógyszerészeti Kar és tovább már csak az Orvosi Kar Gyógyszerészeti Szakjaként működött. A tanszemélyzet állás nélkül maradt tagjainak egy részét nyugdíjazták, más részét pedig középiskolákba, gyógyszerárakba vagy laboratóriumokba helyezték el. Aki nem fogadta el a felajánlott állást, maga keresett új munkahelyet. Az 1989-es események után, amikor már csak az utolsó, az V. évfolyam létezett, felvételi vizsga nélkül a testvér intézetek felvételi vizsgáin megfelelt, de hely hiányában felvételt nem nyert jelentkezőkből megalakult az I. évfolyam és 1990 januárjától ismét folyamatos lett a gyógyszerészképzés az önálló GYK-n. Ettől kezdve az intézmény neve is módosult Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem-re (OGYE).

A marosvásárhelyi GYK megalakulásakor felmerült nehézségek az oktatói bázis kialakítására, a tanszemélyzet toborzására és a hallgatók kiképzését biztosító körülmények megteremtésére vonatkoztak. E problémák megoldása fokozatosan történt, lépésről-lépésre javultak a feltételek, azonban a kiteljesedéshez az eltelt 50 év gazdasági-, politikai viszonyai nem voltak kedvezőek. 1948 őszén az alig három éve beindult Orvosi Kar is még számos nehézséggel küzdött, ami főleg a helyiségek és a tantervek hiányában nyilvánult meg. Így a GYK megalakulása súlyosbította ezeket a nehézségeket. Az egyetem központi épülete – a volt Hadapród iskola – adott helyet az oktatás beindulásához szükséges gyakorló termeknek, laboratóriumoknak, illetve 1–1 laboratóriumot közösen használtak az orvoskari tanszékkel. A gyógyszerészeti tanszék számának növekedésével fokozatosan újabb helyisé-

gekkel bővült ugyan a kar, de a mai napig is szűkös körülmények között működik.

Az indulás másik nagy problémája a tantestület kialakítása volt. Kolozsvárról azok a tanárok telepedtek át Marosvásárhelyre, akik már az 1945-ben beindult Orvosi Karon is oktattak, így *Eperjessy Anna*, *Kiss Árpád*, ők később a GYK-n a különböző kémiai tanszékek megalakításában vettek részt. Az első gyógyszerész-tanár, aki Kolozsvárról jött át *Hankó Zoltán* volt: ő alapította és vezette az Egyetemi Gyógyszertárt már 1945 óta, 1949-ben pedig a „Galenika” tanszékot hozta létre. Az I. évi alaptantárgyak oktatására a helybeli középiskolák tanárai közül toborozták a legjobbakat, így lett *Jablonkay István* – a hajdani román kat. gimnázium természetrajz tanára – a botanika tanszék, *Horváth Attila* pedig a fizika, később a fizikai-kémia diszciplína, 1950-től *Soós Pál* az analitikai-kémiai tanszék megalapítója. 1949-ben *Kopp Elemér* vegyész-mérnököt bízták meg a farmakognózi tanszék megszervezésével, aki megelőzően az 1904-ben *Péter Béla* által alapított Kolozsvári Gyógynövény Kísérleti Állomás munkatársa volt. Ugyancsak 1949-ben települt át Kolozsvárról *Mártonfi László* gyógyszerész, aki 1934-ig már tanársegédként dolgozott az I. Ferdinand Egyetem gyógyszerészi kémia tanszékén, majd gyógyszer-tanárként vezette. Itt is a gyógyszerészi kémiai tanszék megszervezésével bízták meg. Induláskor a többi tantárgy oktatását (anatómia, mikrobiológia, gyógyszer-tan, méregtan) az Orvosi Kar tanárai látták el. Ezek csak az 1957-es illetve az 1960-as tanévektől kezdődően alakultak önálló gyógyszerészi diszciplínákká (pl. gyógyszerészi mikrobiológia), majd 1966-tól új tanszékek alakultak, így az ipari gyógyszerészet, a gyógyszerellenőrzés stb. Jelenleg 39 kötelező tantárgyat tanítanak az öt tanév alatt és 12 fakultatív tárgy között választhatnak a hallgatók, természetesen ezeket egy-egy diszciplínán belül oktatják. Több tanszék alkot egy katedra-csoportot. Évek óta két katedra-csoportból áll a GYK, az egyik az alaptantárgyakat, a másikat a szaktantárgyakat oktató tanszékekből tevődik össze.

Az oktatás beindulásától kezdve a tananyag elsajátításában nagy nehézséget jelentett az egyetemi jegyzetek, tankönyvek teljes hiánya. Ezért már akkor megkezdődött a jegyzetírás. Elsőként *Mártonfi László* Gyógyszerészeti kémia (1950), majd *Kopp Elemér* Farmakognózia (1953) és *Hankó Zoltán* Galenika (1957) című jegyzetei jelentek meg könyvformában. Az eltelt 50 év alatt több mint 60 magyar nyelvű egyetemi jegyzetet írtak a GYK tanárai, a román nyelvű gyakorlati és elméleti jegyzeteken kívül.

Az 1948-as alakuláskor a karon oktató valamennyi tanár kivétel nélkül magyar nemzetiségű volt, hisz az oktatás is magyar nyelven folyt. Az 1961/62-es tanévtől kezdve, mikor beindult a kétnyelvű képzés, valamennyi tanszék oktató közössége kibővült más egyetemekről jött román nemzetiségű tanárokkal, akiknek a részaránya egyre nagyobb lett. Ehhez hozzájárult az a tény is, hogy az idősebb magyar nemzetiségű tanárokat nyugdíjazásukkor az elrománosító politika következtében mindig román nemzetiségűekkel pótolták. Jelenleg, 1998-ban a GYK-on a szaktárgyak oktatóinak beosztását és nemzetiség szerinti megoszlását az *I. táblázat* foglalja össze. Nem szerepelnek a táblázatban az orvosi karon főállású tanszemélyzeti tagok.

I. táblázat

A marosvásárhelyi Gyógyszerészeti Kar oktatói az 1997/98-as tanévben beosztásuk és nemzetiségük szerint

Oktatók beosztása	nemzetiség/anyanyelv		Összesen
	román	magyar	
egyetemi tanár	1	3	4
egyetemi előadótanár	8	3	11
egyetemi adjunktus	5	4	9
tanársegéd	1	2	3
gyakornok	3	1	4
Összesen	18	13	31
%	58,06	41,94	100,00

A marosvásárhelyi GYK beindulásakor a II. éves hallgatók (az 1948/49-es tanév) azokból verbuválódtak, akik még Kolozsváron a Természettudományi Karon végeztek egy-két tanévet s azt megelőzően a gyógyszer-tanári gyakorlatokat is. Ennek az évfolyamnak a hallgatói 1950-ben kaptak gyógyszerészi diplomát, ez volt az első marosvásárhelyi promóció. Akik az 1948/49-es tanévben kezdték Marosvásárhelyen egyetemi tanulmányaikat, azok is még Kolozsváron tették le a validációs vizsgájukat a gyógyszer-tanári gyakorlatuk után. Ők 1951-ben kaptak oklevelet. Az 1949/50-es tanévtől kezdve megszűnt az egyetem előtti gyógyszer-tanári gyakorlat, beépült az évközi illetve a tanévek végén szervezett nyári gyakorlatokba. Ezért 1952-ben nem volt végzős évfolyam, csak 1953-ban. Ezt követően a gyógyszerészképzés idejét felemelték öt évre s így 1954-ben sem volt promóció. Ettől kezdve folyamatosan öt tanulmányi év után kapták meg a hallgatók az oklevelet az 1989/90-es tanévvel bezárólag, majd három éven át (1991, 1992, 1993) nem volt végzős évfolyam a már említett okok miatt.

Az egyes évfolyamok létszáma 1948–1998. között 11 és 58 között változott. 1965-ig egy-egy kivételtől eltekintve a hallgatók is magyar anyanyelvűek voltak, ez után csak 40–60%-ban. 1998-af bezárólag 1483 abszolvens kapott gyógyszerészi oklevelet Marosvásárhelyen a 44 promóció keretében, ezekből 993 vagyis 62,90% magyar anyanyelvű volt.

Az 1997/98-as tanévben a hallgatók létszámát, nemzetiségük megjelölésével évfolyamonként a *II. táblázat* tünteti fel.

II. táblázat

A marosvásárhelyi Gyógyszerészeti Kar hallgatói az 1997/98-as tanévben évfolyamonként és nemzetiségük szerint

Évfolyam	nemzetiség/anyanyelv		Összesen
	román	magyar	
I.	23	30	53
II.	24	25	49
III.	19	31	50
IV.	14	26	40
V.	30	19	49
Összesen	110	131	241
%	45,64	54,36	100,00

A GYK-on a gyógyszerészképzésen kívül továbbképző tanfolyamokat is szerveztek különböző tárgykörökből, újabban pedig az oklevél megszerzése utáni „rezidencia” keretében a gyógyszerészek szakosodásához szükséges továbbképzést is biztosítják. Az ezek keretében tartott előadások, gyakorlatok mind román nyelvűek.

A doktori képzés csak az 1949/50-es tanévben indult be a GYK-on. Erre elsőként országos viszonylatban is *Kopp Elemér* professzor kapta meg a jogot farmakognózia tárgykörből. 1964-ig, haláláig az ország minden részéből jöttek hozzá, hogy irányítása alatt szerezzék meg a magasabb fokú képesítést és készítsék el doktori disszertációjukat. Az 1950. január 17-én megjelent 14. számú Miniszteri Rendelet szovjet mintára az aspirantúrát vezette be, majd a szakmai és a politikai tárgyú vizsgák, valamint a tézis megvédése után a gyógyszerésztudományok kandidátusa címet adományozták. Ezt a jogszabályt 1953-ban, majd 1965-ben és 1967-ben módosították és újból a tudományok doktora (gyógyszerészdoktor) fokozatot lehetett elérni. Az 1996–97-ben hozott módosítások csak a doktrátusi tevékenységet (vizsgák, referátumok megtartását) befolyásolták. Marosvásárhelyen 1953–1998 között hat professzor irányításával négy tárgykörből doktorálhattak a gyógyszerészek. Ez idő alatt összesen 31-en szereztek gyógyszerészdoktori címet, legtöbbjük (24-en – 77,42%) farmakognóziából, előbb *Kopp Elemér*, majd *Rácz Gábor* professzorok vezetésével. A marosvásárhelyi gyógyszerész abszolvensek közül eddig 34-en szereztek meg doktrátusi fokozatukat az ország különböző egyetemén illetve külföldön.

A gyógyszerészképzés mellett a tanszemélyzet valamennyi tagja tudományos kutatói tevékenységet is folytatott. Ez a gyógyszerészet minden területét felölelte: a népgyógyászat, a fitokémia, a gyógyszerhatástan, a gyógyszerészi kémia, a gyógyszerészi technológia és ezen kívül a határterületek alapkutatásai is bekapcsolódtak. Az eredmények közzlésére az országos jellegű szaklapokon kívül helyi lehetőségek is voltak. Így az Intézetnek 1955-től saját kiadványa jelent meg *Orvosi Szemle* címen évi 2–4 kötettel s ennek tükörfordításaként önálló lapként a *Revista Medicală*. 1975-től egybevitették a magyar és a román nyelvű kiadványokat s ettől kezdve csak *Revista Medicală* volt a címe, de közleményei román, magyar és más nyelven jelentek meg. 1990. után megváltozott címmel *Revista de Medicină și Farmacie – Orvosi és Gyógyszerészi Szemle* néven jelenik meg. Általában minden számnak van külön gyógyszerészi rovata, melyben a GYK tanszemélyzetén kívül gyakorló gyógyszerészek is közölhetnek az ország egész területéről. 1956–1957-ben a GYK munkatársai az akkori Magyar Autonóm Tartomány Egészségügyi Osztályával és a megyei Gyógyszervállalattal, valamint az Orvostudományi Társaságok gyógyszerészeti Szakosztályával közösen egy magyar nyelvű szaklapot indítottak el *Értesítő – (Gyógyszerészeti Értesítő)* címen. Sajnos csak öt szám jelenhetett meg ebből a kiadványból. A GYK oktatóbázisához tartozó Botanikus kert és Gyógynövénykert nemcsak az oktató és a tudományos kutatásokhoz szükséges nyersanyagot szolgáltatva indulása óta, hanem 1959-től *Magkatalógus-t* adott ki. Ennek

célja a nemzetközi magesere-akcióba való bekapcsolódás illetve a kertek állományának, a természetett gyógynövények skálájának állandó növelése volt. 1965-től *Note Botanice* címen melléklete is megjelent, melyben főleg a kertekben természetett gyógynövényekkel kapcsolatos kutatások eredményeit közzltek. 1996-ban ez a melléklet már a 22. füzet (fasciculus) volt.

Az 1990-ben újjáalakult *Erdélyi Múzeum Egyesület Orvostudományi Szakosztálya* az évente megtartott ülészekjain lehetőséget biztosított a magyar anyanyelvű gyógyszerész oktatóknak, gyakorló gyógyszerészeknek is, hogy tudományos tevékenységükről, eredményeikről beszámoljanak. Jelenleg ez az egyedüli lehetőségük a magyar orvosoknak és gyógyszerészeknek, hogy anyanyelvükön számoljanak be kutatásaikról.

Ezeknek az előadásoknak az anyagai az újraindult *Orvostudományi Értesítő* kötetekben jelennek meg.

A GYK oktatói bekapcsolódtak a Román Gyógyszerkönyv VII., VIII., IX. és X. kiadásának összeállításába, szerkesztésébe, számos monográfia kidolgozásába. Mind a román, mind a magyar nyelvű szakkönyvek, kézikönyvek szerzői között gyakran találunk marosvásárhelyi gyógyszerész tanárokat. Így *Rácz Gábor* gyógynövényeket és a fitoterápiát tárgyaló kézikönyvei több kiadásban jelentek meg román és magyar nyelven. Ezekon kívül egyes megyék gyógynövényeit bemutató köteteket is kiadtak szerkesztésében, munkatársai közreműködésével. Gyógyszerésztörténeti szempontból is jelentős *Spielmann József* és *Soós Pál* könyve Nyulás Ferencről, amiben életrajzi adatain és Erdély ásványvizeinek vegyi összetételét, hatásait bemutató művén kívül az 1807-ben megjelent *Instructio pro Apothecariis* teljes magyar nyelvű fordítása is megtalálható. Az utóbbi években a gyógyszerészeti szakkönyvek nagy része román nyelven jelent meg. Ilyen *Gyéresi Árpád* kötete a kromatográfias módszerek széleskörű alkalmazásának lehetőségéről.

* * *

Egy dolgozat kerete nem engedi meg, hogy az ötven éve fennálló marosvásárhelyi GYK tevékenységéről, működéséről részletesebben beszámoljunk. Ezzel a vázlatos ismertetéssel, rövid áttekintéssel próbáltuk felidézni a megalakulástól a mai napig tartó küzdelmet az erdélyi magyar nyelvű gyógyszerészképzés fenntartásáért. Ma, amikor politikai csatározás folyik az önálló romániai állami magyar egyetem létrehozásáért, talán ez a múltba való visszatekintés az évfordulós megemlékezésen kívül is fontos. A közel 1500 gyógyszerész, aki a marosvásárhelyi GYK-on szerezte meg képesítését, oklevelét, ma már szétszóródva az egész világon az oktatóitól, tanáraitól itt szerzett szakmai ismereteivel, hivatásudatával és szakmaszeretetével bizonyította, hogy a marosvásárhelyi gyógyszerészképzés megállta helyét társintézményei mellett és tovább fennmaradása indokolt, jogos igénye az erdélyi magyarságnak.

A marosvásárhelyi Gyógyszerészeti Kar alapító tanárainak emléke előtti tisztelgés legyen ez a megemlékezés.

FORRÁSMUNKÁK

1. *Barabás B., Péter M., Péter H. (szerk.):* A Marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve. Adatok. Emlékezések. A Magyarságtudományi Könyvtára XVIII. Teleki László Alapítvány, Budapest, 1996. – 2. *Lázok J., Vincze G. (szerk.):* Erdély magyar egyeteme 1944–1949 II. kötet Custos-Mentor, Marosvásárhely, 1998. – 3. *Péter H. M.:* 120 éves a magyar nyelvű gyógyszerészképzés Erdélyben. *Gyógyszerészet* 36, (12), 757–763, (1992). – 4. *Rostás Z.:* Ezer gyógyszerész iskolája. *A Hét*, 1978, 45. – 5. *Rácz G., Péter H. M.:* Gyógyszerészeti irodalmunk. *Művelődés*, XXXV 38, (7) 35–37, (1985). – 6.
- Tankó A., Péter M. (szerk.):* Genersich Antal Emlékkönyv születésének 150. évfordulója alkalmából. – Adatok a romániai magyar orvosok és gyógyszerészek munkásságáról. Genersich Alapítvány, Budapest – Erdélyi Múzeum-Egyesület Orvostudományi Szakosztály, Marosvásárhely, 1994. – 7. *Institutul de Medicină și Farmacie din Tg.Mureș, 1945–1967. Tg.Mureș, 1967. Intreprinderea Poligrafică.*
- M. H. Péter: *The Pharmaceutical Faculty of the Medical and Pharmaceutical University of Târgu-Mureș (Marosvásárhely) 50 years old*

4300 Târgu-Mureș (Marosvásárhely), Aleea Cornișa 20/14 – Románia

ÜGYVITELI SZOLGÁLTATÁS

PRO CONSULTING KFT.
1188 Budapest, Tiszavirág u. 22/b.

Gyógyszertárak elszámolási rendszerét jól ismerő kft. vállalja – rendszeres konzultációval – Budapesten és vonzáskörzetében elhelyezkedő patikák

- könyvelését, bérszámfejtését
- APEH- és Tb.-képviselést
- bevallások, éves beszámoló elkészítését.

Oroszné Menyhért Valéria ügyvezető igazgató
Telefon: 431-2080, 290-1696